

18114 – מבוא לידיש ולתרבותה

יום ג 14:15-12:30

272 רוח (הר הצופים)

שעות קבלה: בימי ב, בתיאום מראש, חדר 6302 רוח, טלפון: 02-5883617

David.Roskies@mail.huji.ac.il

תיאור הקורס: אחד היסודות של ספרות יידיש החדשה, כספרות שנכתבה בשפה המדוברת בפי העם, היתה ההשענות על מקורות פולקלוריים— בשירה, בסיפור, במשחק ובבידור. יסוד שני והפוך של ספרות זו הוא הפתיחות לזרמים חדשים והרגישות לקולותיהם של נשים, סוכנים, מהגרים ומורדים למיניהם. הקורס יציע ניתוח של יחסי הגומלין בין שני יסודות הללו על גילוייהם השונים, החל מבלדות מסוגנות וסיפורים כמו-עממיים, דרך שירה מודרניסטית, שירה חילונית על המקרא, שירי מחאה ונחמה, וכלה בסיפורים פנטסטיים ושירה בפרוזה שנכתבו בעקבות השואה.

דרישות הקורס והרכב הציון הסופי

1. נוכחות חובה.
2. השתתפות פעילה בקורס: עמידה במטלות, קריאת מקורות וספרות משנית וכו'.
3. עבודת אמצע סמסטר: "אהבה ותשוקה בגוף ראשון: דיון במבחר יצירות מתוך שיר האהבה והבלדה הספרותית." היקף העבודה בין חמישה לשמונה עמודים. את העבודה יש להגיש **עד לתאריך ה-31 במרץ** ללא יוצא מן הכלל. משקל העבודה הוא 40% מהציון הסופי. (ג' 3-5 'מב)
4. המטלה הסופית בקורס היא מבחן בית. השאלות יימסרו לכם בשיעור שלפני האחרון.
5. המועד למסירת המבחן הוא ה-9 ביולי 2017. משקל העבודה הוא 60% מהציון הסופי.

המקורות הראשיים (מלבד אלה שאפשר להוריד מהאינטרנט) מופיעים **במקוואה** אותה ניתן לרכוש במרכז לשירותי משרד של האוניברסיטה. המקורות המשניים המצויינים בכוכבית מופיעים באתר הקורס.

28 בפברואר השיר העממי

שירי אהבה

אלע וואַסערלעך פֿליסן אַוועק / כל פלגי מים ירחיקו לזרום
אוי, דאָרטן דאָרט איבערן וואַסערל / אוי, שמה, שמה, שמה—מעבר למים
מתוך טווס הזהב: אסופת שירי עם בידיש (חיפה 1970), עמ' 28, 33

משחקים ושירים בחדר הבנות

יחיאל שטרן, "החדר בטישביץ (1940)", תרגום: יהודה גור-אריה.

7 במרץ הבלדה הספרותית

י.ל. פרץ – דריי נייטאָרינס / שלוש תופרות (1895), תרגום: משה בסוק.
איציק מאַנגער - לאַמיר-זשע זינגען / הבה נשיר, תרגום: בנימין טנא
אויפֿן וועג שטייט אַ בויס / על הדרך עץ עומד – עם תווים, תרגום: בנימין טנא
באַלאַדע פֿונעם שנירל שטערן / בלדה על מחרוזת הכוכבים, תרגום: בנימין טנא

הלן ביר, "הבלאדות של איציק מאנגר: האמנם הן מורשת אירופית?" חוליות 10 (2006): 67-59.

<http://aleph.haifa.ac.il/www/public/fulltext/chuliot/2007/000725365.pdf>

האיגרון

14 במרץ

שלום-עליכם – למהדורה השניה (1910), תרגום: בני מר
לונדון: הבורסה של אודסה (1892), תרגום והערות: בני מר

*אברהם נוברשטרן, "בתנועת מטוטלת: אחרית דבר", שלום עליכם, *מנחם מנדל* (ת"א: עולם
חדש, 2016), עמ' 5

מפי העם

21 במרץ

י. ל. פרץ – עושה הנפלאות / דער קונצן-מאכער (1903), מקור עברי
איבער א שמעק טאבעק / בשל ריחה של טבק (1906), תרגום: שמשון מלצר

המונולוג החסידי

28 במרץ

י. ל. פרץ – צווישן צוויי בערג / בין שני הרים (1900), מקור עברי

*אברהם נוברשטרן, "יצירתו של י"ל פרץ: בצומת של חיפושי דרך, "לאן? זרמים חדשים בקרב
יהודי מזרח-אירופה, יחידה 2, הספרות והחיים: צמיחתה של ספרות יידיש החדשה, (ת"א:
האוניברסיטה הפתוחה, תש"ס), פרק 5.

29 במרץ – 18 באפריל חופשת פסח

הסקאז

25 באפריל

שלום-עליכם – הודל (1904) – תרגום: דן מירון

*בנימין הרשב, "טביה החלבן לשלום עליכם", *התרבות האחרת: יידיש והשיח היהודי* (י-ם
2006), עמ' 122-126.

יום העצמאות

2 במאי

סיפורי רכבת

9 במאי

שלום-עליכם – ההולך בטל (1909), תרגום: דן מירון
דער נס פֿון הושענא רבה / הנס של הושענא רבה (1909), תרגום: דן מירון

*דן מירון, "מסע באזור הדמדומים" (על 'סיפורי רכבת' לשלום-עליכם), *הרופא המדומה:
עיונים בסיפורת היהודית הקלאסית* (ת"א: הקיבוץ המאוחד, 1995), עמ' 120-103.

שירת היחיד בניו-יורק [א]

16 במאי

משה-לייב הלפרן – דער גאסן-פויקער / המתופף בחוצות (1919), תרגום: בנימין הרשב
משה-לייב הלפרן – זלאסשען מיין היים / הר זולציב, את-ביתי (1923), תרגום: בני-מ
יוסף רולניק – מיר האבן אזעלכע פראסטע געזיכטער / יש לנו פנים שכל-כך פשוטים הם
(1935), תרגום: שמשון מלצר

*בנימין הרשב (עורך), שירת היחיד בניו-יורק: דיוקנאות של ארבעה משוררי יידיש ומבחר שיריהם בתרגום עברי, ירושלים, תל-אביב: כרמל והמכון הישראלי לפואטיקה וסמיוטיקה ע"ש פורטר אוניברסיטת תל-אביב, 2002.

מדרש איציק

23 במאי

איציק מאנגר (1935), תרגום: בנימין טנא, שירים ובלדות (רמת-גן, 1968)
חוה ברענגט אָדמען דעם עפל / חוה מביאה לאדם את התפוח
אברהם אבינו מוסרט לוטן / אברהם אבינו מוכיח את לוט
אברהם און שרה / אברהם ושרה
הגרס לעצטע נאכט בײַ אברהמען / לילה האחרון של הגר בביתו של אברהם
אברהם אבינו פֿארט מיט יצחק צו דער עקידה / אברהם אבינו מוליך את יצחק לעקידה
רחל גייט צום ברונעם נאך וואסער / רחל הולכת לבאר לשאוב מים

שבועות

30 במאי

שירת היחיד בניו-יורק [ב]

6 ביוני

ציליה דראַפקין – די צירקוס-דאָמע / גברת הקרקס (1935), תרגום: בנימין הרשב
אנה מרגולין – איך בין געווען אַ מאָל אַ יינגלינג / הייתי פעם נער (1928), תרגום: רועי
גרינוולד

*אברהם נוברשטרן, "הקולות והמקהלה: שירת נשים בידיש בין שתי מלחמות העולם,"
בקורת ופרשנות 40 (2008): 105-117.

שירת היחיד בניו-יורק [ג]

13 ביוני

יעקב גלאַטשטיין – 1919, תרגום: בנימין הרשב
אָוונטברויט / לחם-ערב, תרגום: בנימין הרשב
יעקב גלאַטשטיין – אַ גוטע נאַכט, וועלט / לילה טוב, עולם (1938), תרגום: בנימין הרשב
דאָ בין איך קיין מאָל נישט געווען / פה אף פעם לא הייתי (1943), תרגום: בנימין הרשב
אָן יידן / בלי יהודים (1946), תרגום: בנימין הרשב
א. לייס - דער גאָט פון ישראל / אלוהי ישראל (1943), תרגום: בנימין הרשב

*בנימין הרשב, "אינטרוספקטיביזם—פואטיקה מודרניסטית," אינטרוספקטיביזם בניו יורק
כולל מבחר שירי א. לייס (תל-אביב: הקיבוץ המאוחד, 1997), עמ' 233-241.

המונולוג הדמוני

20 ביוני

יצחק בשביס-זינגר - מעשה טישביץ (1959), תרגום: מנחם פרי, סימן קריאה 9 (1979) עמ'
154-149

"החדר בטישביץ (1940)," תרגום: יהודה גור-אריה, החדר: מחקרים, תעודות, פרקי ספרות
וזכרונות, עורכים עמנואל אטקס ודוד אסף (אוניברסיטת ת"א 2010), עמ' 189-190.

השיר בפרוזה

27 ביוני

אברהם סוצקבר – די לווייה אין רעגן / הלוייה בגשם (1956), תרגום ק"א ברתיני.

*רות ווייס, "הפרוזה של אברהם סוצקבר," גרינער אקוואירום: דערציילונגען (ירושלים:
האוניברסיטה העברית בירושלים, החוג ליידיש 1975), עמ' ז'-כב.

ביבליוגרפיה נבחרת

- הלן ביר, "הבלאדות של איציק מאנגר: האמנם הן מורשת אירופית?" *חוליות* 10 (2006): 59-67
<http://aleph.haifa.ac.il/www/public/fulltext/chuliot/2007/000725365.pdf>
- בנימין הרשב (עורך ומתרגם), *אינטרוספקטיביזם בניו יורק כולל מבחר שירי א. לילס, תל-אביב: הקיבוץ המאוחד, 1997. PJ 5129.3 L42 Z58* 2 עותקים לשמורים.
- _____, "הבית הטיפוסי של שיר העם ביידיש", בתוך *התרבות האחרת: יידיש והשיח היהודי*, י-ם 2006, עמ' 212-231. סרוק. הספר גם נגיש בגרסה אלקטרונית.
- _____, (עורך), *שירת היחיד בניו-יורק: דיוקנאות של ארבעה משוררי יידיש ומבחר שיריהם בתרגום עברי, ירושלים, תל-אביב: כרמל והמכון הישראלי לפואטיקה וסמיוטיקה ע"ש פורטר אוניברסיטת תל-אביב, 2002*. 2 עותקים לשמורים.
- י.ל. כהן, "שיר העם היהודי (1912)" תרגום: חיה בר-יצחק, *חוליות* 6 (2000): 301-354.
<http://aleph.haifa.ac.il/www/public/fulltext/chuliot/2004/000338836.pdf>
- איציק מאנגר, 'פולקלור וספרות' (1939), תרגום: חיה בר-יצחק, *חוליות* 7 (2007), עמ' 361-70.
<http://aleph.haifa.ac.il/www/public/fulltext/chuliot/2004/000364520.pdf>
- דן מירון, "מדוע נוסף להאזין לטביה?", *מפה לאוזן: שיחות ומחשבות על אמנות המונולוג של שלום עליכם*, רמת-גן: אפיק 2012, עמ' 33-76. PJ 5129.3 S52 A16 2012. סרוק.
- _____, "מסע באזור הדמדומים" (על סיפורי רכבתי לשלום-עליכם), *הרופא המדומה: עיונים בסיפורת היהודית הקלאסית*, הקיבוץ המאוחד 1995, עמ' 120-103. סרוק.
- אברהם נוברשטרן, עורך כללי, *אברהם סוצקעווער במלאת לו שבעים: תערוכה = אברהם סוצקעווער צום יווערן א-בן-שבעים: אויסשטעלונג*. ירושלים: בית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי, תשמ"ד [1983]. 2 עותקים לשמורים.
- _____, "הפרק האחרון: אפוקליפסה והיסטוריה ביצירתו של יצחק בשביס", *קסם הדמדומים: אפוקליפסה ומשיחיות בספרות יידיש*, ירושלים 2003, עמ' 373-383.
- _____, *כאן גר העם היהודי: ספרות יידיש בארצות הברית (י"ם: מאגנס, תשע"ה)*. 2 עותקים לשמורים + הספר נגיש גם בגרסה אלקטרונית.
- _____, *לאן? זרמים חדשים בקרב יהודי מזרח-אירופה, יחידה 2, הספרות והחיים: צמיחתה של ספרות יידיש החדשה*, (ת"א: האוניברסיטה הפתוחה, תש"ס). DS 135 E83 L435 2000; 4 עותקים לשמורים + הספר נגיש גם בגרסה אלקטרונית.
- גילה פלם, "השיר היידי ושילובו בשיר הישראלי או, מדוע נעלם שיר האהבה?" *העגלה המלאה: מאה ועשרים שנות תרבות ישראל, ערך ישראל ברטל*, עמ' 251-260. DS 113 A32 2002. סרוק.
- יחיאל שטרן, "החדר בטישביץ (1940)", תרגום: יהודה גור-אריה, *החדר: מחקרים, תעודות, פרקי ספרות וזכרונות*, עורכים עמנואל אטקס ודוד אסף, ת"א: אוניברסיטת ת"א ובית שלום עליכם 2010, עמ' 239-247. BM 109 H4 H4 2010. סרוק.
- חנא שמרוק, "מגוון הצורות המונולוגיות בסיפוריו של יצחק בשביס-זינגר", *יצחק באשעוויס-זינגער, דער שפיגל און אנדערע דערציילונגען*, ערך חנא שמרוק, ירושלים: האוניברסיטה העברית 1975, עמ' ז-כט. סרוק.

האוניברסיטה העברית בירושלים
התכנית ליידיש

הריאליזם הדמוני של יצחק שבס-זינגר

קורס מספר 18874
14:00 - 12:30 יום ג'
2334 רוח (הר הצופים)

פרופ' דויד רוסקי

אביב 2018 / תשע"ד

שעות קבלה: בימי ב, בתיאום מראש, חדר 6302 רוח, טלפון: 5883617-02

David.Roskies@mail.huji.ac.il

תיאור הקורס: בשיעור נערוך היכרות עם יצירות המופת של יצחק שבס-זינגר, שנכתבו בפולין ובארצות הברית; נעיין בריאליזם הדמוני לסוגיו ונבחן את מקורות הרוע בעולמו הבדיוני והפנטסטי של סופר מרתק ורב-פנים זה.

דרישות הקורס והרכב הציון הסופי

1. נוכחות חובה.
2. השתתפות פעילה בקורס - עמידה במטלות, קריאת מקורות וספרות משנית וכו'.
3. עבודת אמצע סמסטר: השוואה בין המספר האפי והמספר העממי *בזשטן בגוריי*. היקף העבודה בין חמישה לשמונה עמודים. את העבודה יש להגיש עד לתאריך ה-24 באפריל ללא יוצא מן הכלל. משקל העבודה הוא 40% מהציון הסופי.
4. המטלה הסופית בקורס היא מבחן בית. השאלות יימסרו לכם ב-12 ביוני.
5. המועד למסירת המבחן הוא ה-10 ביולי בשעה 12:00.

כל המקורות הראשיים והמשניים (חוץ מאלה שאפשר להשיג באינטרנט) מופיעים **במקראה** שאותה ניתן לרכוש במרכז לשירותי משרד של האוניברסיטה. כמו כן, אפשר לרכוש את שני הרומנים, **שונאים: סיפור אהבה** (ספריית פועלים תש"ט) והעבד ב"אקדמון".

20 במרס הנס והבנתו

מדוע צעקו האווזים (1956) – מיידיש: צבי ארד, מתוך **בית הדין של אבא**; מיידיש צבי ארד, תל-אביב: ספרית פועלים, תש"ס 1979.

נאום פרס נובל (1978) – מאנגלית: ענבל שגיב, מתוך שולמית אלמוג (עורכת), **פניני נובל**, חיפה 2007, עמ' 87-94.

27 במרס הריאליזם הדמוני: פרשת הרב ביינוש אשכנזי

השטן בגוריי (1933), חלק א' – מיידיש: מ. ליפסון, מתוך **השטן בגוריי: מעשה משכבר מימים וסיפורים אחרים**, תל אביב 1953, עמ' 149-9.

3 באפריל חופשת פסח

10 באפריל הריאליזם הדמוני: פרשת רכלה בבד

* השטן בגוריי, חלק ב'

אברהם נוברשטרן, "הפרק האחרון: אפוקליפסה והיסטוריה ביצירתו של יצחק בשביס", קסם הדמדומים: אפוקליפסה ומשיחיות בספרות יידיש, ירושלים 2003, עמ' 334 – 356.

17 באפריל השיעור בוטל

24 באפריל הריאליזם הדמוני: פרשת הדיבוק ובעיית הסיום

* השטן בגוריי, הסיום העממי

עבודת אמצע סמסטר – השוואה בין המספר האפי והמספר העממי השטן בגוריי: אלו ואלו מקורות הרוע בעולם.

1 במאי תש"ג/1943, שנת המפנה

* בעיות היידיש באמריקה (1943), מתוך דרום (בואנוס איירס) שנה ו' (1943), חוב' 7, עמ' 132-134.

איתמר אבן-זוהר וחנא שמרוק, "לשון אותנטית, מסירת דיבור אותנטי: עברית ויידיש", הספרות 30-31 (1981), עמ' 82-87.

גינט האדה, יצחק בשביס זינגר: ביוגרפיה, תל אביב 2009, פרקים 5-6.

8 במאי סיפור על שכל וכפירה

* זיידלוס הראשון (1943) – מיידיש: מ. ליפסון, מתוך השטן בגוריי: מעשה משכבר מימים וסיפורים אחרים, תל אביב 1953, עמ' 203-215.

Joseph Sherman, "Bashevis Singer and the Jewish Pope," in Seth L. Wolitz, ed. *The Hidden Isaac Bashevis Singer*. Austin: University of Texas Press, chap. 2.

15 במאי סיפור על אהבה ואמונה

* גימפל תם (1945) – מיידיש: מ. ליפסון, שם, עמ' 269-286.

דן מירון, "סבילות וסיפור: לקסמו של בשביס-זינגער, " הספרייה העיוורת: פרזזה מעורבת, תל אביב 2005, עמ' 37-50. PJ 5017 M57 S5 2005 001361332.50

Ruth R. Wisse, "Holocaust Survivor," *The Schlemiel as Modern Hero* (Chicago 1971), pp. 58-69. PJ 5124 W54 159536

22 במאי אחרון השדים, אחרון המספרים

* מעשה טישביץ (1959) – מיידיש: מנחם פרי, סימן קריאה 9 (1979) עמ' 149-154.

אברהם נוברשטרן, "הפרק האחרון: אפוקליפסה והיסטוריה ביצירתו של יצחק בשביס",
קסם הדמדומים: אפוקליפסה ומשיחיות בספרות יידיש, ירושלים 2003, עמ' 373-383.

סיפור שעיבוד ואהבה

29 במאי

העבד (1961) תרגום ח' פלג, עם עובד, ת"א, תשכ"ח, 1968. 84 שם באקדמון.

*נתן כהן, 'המבע העקיף: ייצוג השואה ביצירתו הספרותית של יצחק בשביס זינגר, **בשביל הזיכרון** 8 (2011), עמ' 32-37.

קול אישה

5 ביוני

*צייטל וריקל (1966) – מיידיש: ענת אדרת, **הארץ** 01/10/2006.

Joseph Sherman, "Scrutinizing the Shtetl: I. B. Singer's 'Tseytl un Rikl,'" *Prooftexts* 15 (1995), pp. 129-144.

המציאות האחרת

12 ביוני

*הקפטריה (1968) – מיידיש: מתן חרמוני, מתוך **אמריקה: העולם החדש ביידיש ובעברית** (מתן חרמוני עורך), עם עובד 2012, עמ' 153-180.

* דברים על הספר ועל המחקר הפסיכי, בתוך אהרן צייטלין, **המציאות האחרת: הפאראפסיכולוגיה ותופעות הפאראפסיכיות**, מיידיש דוד פאיאנס, תל-אביב, יבנה, 1966, עמ' 9-12.

Tzvetan Todorov, *The Fantastic: A Structural Approach to a Literary Genre* (trans.: Richard Howard), Ithaca 1975), chap. 2.

שורדים ומאהבים

19 ביוני

שונאים: סיפור אהבה (1966) – מאנגלית: ישראל זמיר. 51 שם באקדמון.

שדים באמריקה

26 ביוני

שונאים: סיפור אהבה

הגר ינאי, "השדים שלא עלו ארצה: הרהורים על גורלו של יצחק בשביס זינגר ועל הספרות העברית", **עם שתי הדגליים עמוק בעננים: פנטסיה בספרות העברית** (עורכות: הגר ינאי ודניאלה גורביץ'), תל אביב 2009, עמ' 149-158.

ביבליוגרפיה נבחרת

יצחק בשביס-זינגר, *בית הדין של אבא*; מיידיש צבי ארד, תל-אביב: ספרית פועלים, תש"ם
PJ 5129.3 B35 M41 203044 1979

העבד, תרגום ח' פלג, עם עובד, ת"א, תשכ"ח, 1968.

שונאים: סיפור אהבה (ספריית פועלים תש"י)
PJ 5129.3 B35 S591 280569

1953 **השטן בגוריי: מעשה משכבר מימים וסיפורים אחרים**, מיידיש: מ. ליפסון, תל אביב
PJ 5129.3 B35 S591 280569

גינט האדה, *יצחק בשביס זינגר: ביוגרפיה*, תל אביב 2009.2009 PJ 5129.3 B35 Z6401 2009.2009

משה יונגמן, "תקופת פולין ביצירתו של יצחק בשביס-זינגר", *הספרות* 27 (1978), עמ' 118-127.

הגר ינאי ודניאלה גורביץ', עורכות, *עם שתי הרגליים עמוק בעננים: פנטסיה בספרות העברית: מבחר מאמרים* (גרף 2009) 1494185 PJ 5030 F35 I45 2009

דן מירון, *הספרייה העוורת. פרוזה מעורבת: 1980-2005*, בעריכת אמיר צוקרמן (ידיעות אחרונות 2005)
PJ 5017 M57 S5 2005 001361332

אברהם נוברשטרן, *קסם הדמדומים: אפוקליפסה ומשיחיות בספרות יידיש* (י"ם: מאגנס, 2003) PJ
5120.3 N68 2003 513253

בלהה רובינשטיין, "כפל-פנים יצירתי: גימפל תם' ו'מעשה טישעוויץ': שני צדדים בפואטיקה הסיפורית של יצחק בשביס-זינגר", חוליות 6 (2000): 187-201.

<http://aleph.haifa.ac.il/www/public/fulltext/chuliot/2005/000338828.pdf>

_____, "ניצוצות של אור בתהומות האופל – העבד (דער קנעכט) מאת יצחק בשביס-זינגר", חוליות 8 (2003): 189-205.

<http://aleph.haifa.ac.il/www/public/fulltext/chuliot/2005/000387379.pdf>

חנא שמרוק, "מגוון הצורות המונולוגיות בסיפוריו של יצחק בשביס-זינגר", יצחק באשעוויס-זינגער, *דער שפיגל און אנדערע דערציילונגען*, ירושלים 1975, עמ' ז-כט. PJ 5129.3 B35 S6 219231 1975

Hugh Denman, *Isaac Bashevis Singer: His Work and His World* (Leiden & Boston: Brill, 2002): PJ 5129.3 B35 Z67 2002 515146.

David G. Roskies, "The Demon as Storyteller: Isaac Bashevis Singer," *A Bridge of Longing: The Lost Art of Yiddish Storytelling* Cambridge: Harvard University Press, 1995 PJ 5124 R67 383952

Naomi Seidman, *Faithful Renderings: Jewish-Christian Differences and the Politics of Translation* (University of Chicago Press, 2006), 263-75. BM 535 S45 F2 2006 1394025 + EBOOK

Seth L. Wolitz, ed. *The Hidden Isaac Bashevis Singer*. Austin: University of Texas Press, chap. 2. PJ 5129.3 B35 Z643 2002. Scan 494095

Tzvetan Todorov, *The Fantastic: A Structural Approach to a Literary Genre*, translated from the French by Richard Howard (Ithaca: Cornell University Press, 1975), chap. 2. PN 3435 T613 1975 111558

Ruth R. Wisse, *The Schlemiel as Modern Hero* (Chicago: Chicago University Press, 1971). PJ 5124 W54 159536 1 c. RR. scan pp. 58-69.